

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

KESKKONNAAMET

Looduskaitse tulemuslikkuse hindamine

Keskkonnaamet

Neeruti maastikukaitseala

2025

Liggi Namm

PAME hindamismetoodika valmis Euroopa Liidu rahalisel toetusel tehnilise abi rahastamisvahendi kaudu ja koostöös Euroopa Komisjoni struktuurireformide toetamise peadirektoraadiga.

Üldinfo

Küsimus	Vastus
Kaitstava loodusobjekti nimi	Neeruti maastikukaitseala
KKR kood	KLO1000544
Asukoht (maakonnad)	Lääne-Viru maakond
Kaitse alla võtmise aeg (ala moodustamise aasta)	1957. aastal moodustati maastikuline keeluala Neeruti mäed. Ala laiendatid ja 1999. aastal moodustati Neeruti maastikukaitseala.
Vöönd(id):	
loodusreservaatide arv	ei kohaldu
loodusreservaatide kogupindala	ei kohaldu
sihtkaitsevööndite arv	5
sihtkaitsevööndite kogupindala	524,9 ha
piiranguvööndite arv	1
piiranguvööndite kogupindala	725,3 ha
IUCN kategooria(d)	Ib, IV, V
Natura 2000 võrgustiku alad	Neeruti loodusala
Kaitseala valitseja	Keskkonnaamet
Kogupindala (ha)	1250,2
Maismaa pindala (ha)	1240,2
Eraomandis oleva maa pindala (ha)	573,9 (seisuga 19. mai 2025)
Kaitsekorralduskava nimi	Neeruti maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2017-2026
Kaitsekorralduskava tegevuskava periood	2017-2026
Tulemuslikkuse hindaja nimi	Liggi Namm
Tulemuslikkuse hindamise kuupäev (pp.kk.aaaa). Kui hindamistabelit on värskemate andmete põhjal täiendatud, lisada ka uuendamise kuupäev ja vastava küsimuse number.	23.05.2025
Eelmise hindamise aeg (pp.kk.aaaa), s.h METT hindamine	
Loodusobjekti esile tõstmist vääriv tähtsus või eripära piirkonna, Eesti või Euroopa kontekstis* (*täita asjakohasusel)	

Hindamistabel

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
üldine	üldine	Kas alal on (ajakohane) kava?	Jah, alapõhine kaitsekorralduskava, lisaks kohalduvad liigikaitsekava(d) ja/või elupaiga tegevuskava(d)	EELIS	Olemas on alapõhine kaitsekorralduskava, lisaks pärandniitude tegevuskava ja kaitstavate soode tegevuskava. Suur-rabakiili, laiujuri ja kauni kuldkinga tegevuskavad on aegunud.
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks olevate liikide esinemise/seisundi info oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud <50% väärtustest	kaitsekorralduskava	Kaitseväärtusteks on kaunis kuldking, lai- ja tõmmuujur ning suur-rabakiil. Seisund on kindlaks tehtud vaid kaunil kuldkingal.
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks) olevate elupaikade seisund oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud ≥90% väärtustele	kaitsekorralduskava	Kaitseväärtusteks on 15 elupaigatüüpi: vähe- kuni keskoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel ehk sürjametsad (9060), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)
planeerimine	seisund	Milline on liikide seisundi andmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Kesine - <50% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	kaitsekorralduskava, EELIS	Ujurite ja suur-rabakiili kohta on andmed puudulikud.
planeerimine	seisund	Milline on elupaikade seisundiandmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Väga hea - ≥90% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	kaitsekorralduskava	põhineb inventuuridel
planeerimine	seisund	Kas eelmisel kaitsekorraldusperioodil/selle kaitsekorraldusperioodi algul tuvastati andmelünki, mis takistasid lähteolukorra (kaitseväärtuste seisundi) kindlaks määramist?	On tuvastatud mõned andmelüngad, kuid nende lünkade täitmise vajadus ei ole selgelt välja toodud.	kaitsekorralduskava	Ei ole plaanitud ujurite ja suur-rabakiili inventuuri, kuigi andmete puudulikkus tuleb tekstist välja.
planeerimine	seisund	Kas tuvastatud andmelüngad on kaitsekorraldusperioodil täidetud?	Vähem kui pooled andmelüngad (<50%) on täidetud, kuid siiski on veel märkimisväärsed puudused alusandmetes.	hindaja teadmised	Hindamise ajal (2025 mai) oli välja kuulutatud riigihange Neeruti MKA-I suur-rabakiili inventeerimiseks. Ujurite inventuuri tellimine on planeerimise järgus.
planeerimine	survetegurid	Kas ala kõigi kaitseväärtuste osas on survetegurid (otsesed negatiivsed mõjutegurid) tuvastatud?	Survetegurid on kindlaks määratud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	kaitsekorralduskava	19st kaitseväärtusest ühel (suur-rabakiilil) pole survetegureid määratud, viiel on öeldud, et need puuduvad (need on loetud määratuks).
planeerimine	survetegurid	Kas survetegurite olulisus ja ulatus on kindlaks määratud?	Survetegurite ulatus ja olulisus on kindlaks määratud poolte või enama (50% - <100%) kaitseväärtuste ja survetegurite puhul	kaitsekorralduskava	Hindaja loeb ulatuse määratuks, kui on teada kaitseväärtuse asukoht (ajakohasusel piirid). Olulisuse loeb hindaja määratuks, kui kaitsekorralduskava tegevuste tabelis on surveteguri leevendava meetme juures märgitud prioriteet või tuleb see tekstist välja. Elupaigatüüpidel on olulisus ja ulatus määratud, kaunil kuldkingal on ulatus aga pole olulisust, suur-rabakiilil puuduvad mõlemad, ujuritel pole ulatust määratud.
planeerimine	survetegurid	Nimeta ala kõige olulisemad survetegurid?	Külüstusest (sh rahvaüritustest) tulenevad mõjud: matkaradade laiendamine, tallamine, taimede (kauni kuldkinga) korjamine.; rohuhaade hülgamine; metsandus	kaitsekorralduskava; kaitsekorralduskava; kaitsekorralduskava	Külüstusest (sh rahvaüritustest) tulenevad mõjud: matkaradade laiendamine, tallamine, taimede (kauni kuldkinga) korjamine.; Pärandniitude võsastumine, metsastumine; Piiranguvõndis metsaelupaikade kahjustamine või hävitamine (kaitsekorraldusperioodi esimeses pooles).
planeerimine	survetegurid	Kas arvesse on võetud ka väljastpoolt kaitseala tulenevaid survetegureid?	Kaitseala piiridest väljastpoolt tulenevaid survetegureid ei ole arvestatud või puudub vastav informatsioon	kaitsekorralduskava	
planeerimine	eesmärgid	Kas ala elurikkusega seotud kaitseväärtustele on seatud kaitse-eesmärgid?	Ala-spetsiifilised kaitse-eesmärgid on seatud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	kaitsekorralduskava	Eesmäärke pole seatud suur-rabakiile, kõikidele teistele on.

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitseväärtuste kaitse-eesmärgid määratlevad elupaikade ja liikide soovitava seisundi?	Kaitse-eesmärkidega täpsustati elupaikade/liikide soovivat seisundit. Sihtväärtused on kas kvantifitseeritud või ajaliselt piiritletud. / Konkreetset eesmärgid on pooltel või enamal (50% - <100%) kaitseväärtustest.	kaitsekorralduskava	Ei määratle suur-rabakilli soovitud seisundit.
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka muudele kaitseväärtustele kui otseselt elurikkust puudutavatele kaitseväärtustele?	Jah	kaitsekorralduskava	Kaitse-eesmärgid on seatud ka maastikule, sh pinnavormidele.
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka sellistele hüvedele/väärtustele, mis ei ole määrusega ala kaitseväärtuseks seatud?	Ei	kaitsekorralduskava	Kaitsekorralduskava kirjeldab pärandkultuuriobjekte ja muinsuskaitsealuseid objekte. Neile kaitse-eesmärgid ei ole seatud.
planeerimine	meetmed	Kas kaitsealal on vaja aktiivseid kaitsekorralduslikke tegevusi (lisaks LKS alusel kohalduvale kaitsekorrale/piirangutele)?	Jah, täiendav sekkumine on vajalik	kaitsekorralduskava	Vajalik on poollooduslike koosluste taastamine ja hooldus, vaadete avamine ja külastustaristu uuendamine.
planeerimine	meetmed	Kas kõikide kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandati vajalikud meetmed/tegevused?	Kaitsekorralduslikud meetmed on seatud kõikidele asjakohastele kaitse-eesmärkidele, kuid kõik meetmed ei ole SMART	kaitsekorralduskava	Kauni kuldkinga eesmärkide täitmiseks on administratiivne meede, mida juhise järgi ei loeta SMARTiks. Pärandniitude eesmärkide saavutamiseks on SMART meetmed. Külastustaristu uuendamisele ja hooldamisele on konkreetsed tingimused kirjas, see mõjutab mõningaid metsaelupaigatüüpe.
planeerimine	meetmed	Kas määratud meetmed näevad ette tegevusi väljaspool kaitseala piire?	Ei ole asjakohane (teadaolevalt puudub vajadus tegevusteks väljaspool piire)	kaitsekorralduskava, hindaja teadmised	
planeerimine	meetmed	Kas tegevused käsitlesid kõiki kaitsealal tuvastatud ja kaitseväärtusi mõjutavaid survetegurid?	Pooltel või enamal (50% - <100%) peamistest surveteguritest on vastav meede	kaitsekorralduskava	Kaitsekorralduskava toob survetegurina välja metsaelupaikade piiranguvõõndis paiknemise, kuid ei plaani selleks tegevusi (nt kaitsekorra muutmist).
rakendamine	sisendid	Kas saab välja tuua muid puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes/alusinfos (peale seisundiandmete puudujääkide)?	Ei, kaitsekorraldusperioodil ei ole selgunud olulisi puudujääke teadmistes	Keskonnaameti piirkondlik looduskaitse planeerimise spetsialist	
rakendamine	sisendid	Kas teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud annavad piisava teabe, et hinnata ellu viidud tegevuste edukust ja kaitse-eesmärkide saavutamist või nende suunas liikumist?	Seire võimaldab hinnata poolte või enama (50%-<100%) tegevuste tulemuslikkust/kaitse-eesmärkide saavutatust	EELIS, keskkonnaameti tööplaan	Hindaja loeb pärandniitude teabe piisavaks, nende inventuur on kavandatud 2025. aastasse, hange on välja kuulutatud. Liikide seire ja inventuurid ei ole piisavad. Lähtuvalt kaitsekorralduskava lisas olevast tulemuslikkuse hindamise tabelist võib metsaelupaikade kaitse lugeda tulemuslikuks kaugseire teel. Järvede teave pole piisav.
rakendamine	sisendid	Kui teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud ei anna piisavat teavet, siis mida tuleb teha, et puudujääke lahendada?	ei kohaldu	-	
rakendamine	sisendid	Kas seire-, inventuuride ja/või uuringute tulemusi kasutati ala kaitsekorralduse kohandamiseks?	Seiretulemusi on suures osas kasutatud ala kaitse korralduse/meetmete kohandamiseks	EELIS	Metsaelupaikade inventuuri alusel on korrigeeritud projekteeritava Metsaelupaikade looduskaitseala piiri.
rakendamine	protsess	Kas huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava planeerimise etapis?	Jah - huvirühmi kaasati	kaitsekorralduskava	Toimus kaks avalikku koosolekut.
rakendamine	protsess	Kas kaitseala väärtuste ja kaitsekorralduse valdkonnas pädevaid huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava rakendamisse?	Jah - huvirühmi kaasati	Keskonnaamet	

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
rakendamine	protsess	Kas konsultatsioonide või tegevuste koordineerimise käigus tekkis teadaolevaid konflikte (vastasseise)?	Ei - konflikte ei tekkinud	Keskkonnaamet	
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud poollooduslike koosluste (niiduelupaikade) taastamistööde ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud taastamistöödest on rakendatud	Keskkonnaameti taastamistööde andmed	Kaitsekorralduskava tegevuste kihil on kavandatud 22 ha taastamised, taastatud on ligikaudu 7,5 ha.
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud märgaladega ja veekogudega (soolupaigad, jõed, järved) seotud taastamistööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	kaitsekorralduskava	Selliseid tegevusi pole planeeritud.
väljundid	meetmed	Milline on koosluste hooldamistööde ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) hooldust vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud.	EELIS toetuste kaust	2024. a hooldati toetuste abil u 25 ha pärandniite.
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud liigikaitsetööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	kaitsekorralduskava	Selliseid tegevusi pole planeeritud.
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud muude otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmete (hooldus-, taastamis- ja ohjamismeetmed jms) ellu viimise seis?	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud meetmetest on ellu viidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud.	RMK loodushoiutööde andmed	Kaitsekorralduskavas plaanitud maastiku hooldustööna on tehtud vaadete avamist.
väljundid	meetmed	Millised I ja II prioriteediga meetmed on tähtsaks rakendamata ja miks?	Pärandniitude hooldus- ja taastamistööd on tehtud planeeritud väiksemas mahus hooldajate puuduse tõttu. Tegemata on kaitsekorralduskava vahehindamine, sest puudus vastav metoodika.	EELIS, loodushoiutööde andmed (sh RMK)	
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga inventuurid, seire ja uuringud on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	KESE, hindaja teadmised	Riikliku põhjavee seiret ei ole tehtud, metsaseiret on tehtud. Poollooduslike koosluste inventuuri aeg on kaitsekorralduskavas planeeritud 2025. aastasse, hange on välja kuulutatud.
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga ala valitsemisega seotud meetmed (kavad, kaitse-eeskirjad jms) on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	Keskkonnaameti piirkondlik looduskaitse planeerimise spetsialist	Tegemata on kaitsekorralduskava vahehindamine, sest puudus metoodika. Kava uuendamise aeg pole hindamise ajaks (2025) kätte jõudnud.
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga rekreatsiooni ja keskkonnaharidusega seotud meetmed on ellu viidud?	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud.	hindaja teadmised	Külasteraristu on uuendatud ja infotahvlid paigaldatud, kaitseala tutvustavat infovoldikut pole välja antud.
väljundid	meetmed	Kas hinnataval perioodil on lisaks ellu viidud sellised kaitse-eesmärgi toetavaid tegevusi, mis ei ole ette nähtud kavaga?	Ei	Loodushoiutööde andmed (sh RMK ja ELF talgud)	
väljundid	tulemused	Milline on nende liikide seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Üle poole (50-90%) (suunis) liikide seisund on stabiilne või paranenud.	EELIS, hindaja arvamus	Liikide kohta värskemad inventuurid/uuringud puuduvad. Hindaja loeb ujurite seisundi stabiilseks, sest nende elupaigad (järved) on alles ja nende seisund pole halvenenud. Suur-rabakiili kohta puudusid juba kaitsekorraldusperioodi algul andmed ja ka hindamise ajal (inventuur on tellitud 2025.a). Kauni kuldkinga kohta värskemad andmed puuduvad.
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste väärtuste seisund on halvenenud?	Kuna värskemad andmed puuduvad, ei saa seda kindlalt välja tuua. Vt ka küsimus 14a selgituste lahtrit.	EELIS	
väljundid	tulemused	Kui alla 90% liikide seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja liikide seisundi halvenemise põhjused ja/või, millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	Kuna värskemad andmed puuduvad, ei saa seda kindlalt välja tuua. Vt ka küsimus 14a selgituste lahtrit.	EELIS	

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	tulemused	Milline on nende elupaikade seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Üle poole (50-90%) kaitseväärtuste seisund on paranenud või jäänud samaks.	EELIS, kaitsekorralduskava	Järveelupaiku pole üle inventeeritud. Kuna neil survetegurid puuduvad ja arvestades kaitsekorda, võib eeldada, et nende seisund on jäänud samaks. Pärandniitude inventuure on pisteliselt tehtud mitmel aastal ja inventuur on plaanis hindamise aastal (2025). Pärandniitude pindala kokku on kaitsekorraldusperioodi algul ja hindamise ajal jäänud samaks, välja arvatud puiskarjamaad (pindala vähenenud), mis olid kaitsekorralduskava koostamise ajal suure osas potentsiaalsed. Muutused on pärandniitude tüüpide pindalades, üks tüüp on hiljem inventeeritud teiseks. Kaitsealal tervikuna nendel aladel, mida hooldatakse, on eeldatavasti seisund paranenud, teistel halvenenud või jäänud samaks. Hindaja loeb kõikide pärandniitude keskmise seisundi kaitsealal tervikuna stabiilseks (uusi teadmisi võib anda 2025. a inventuur). Metsaelupaikade pindala kokku on võrreldes kaitsekorraldusperioodi algusega vähenenud üle 30 ha, esinduslikkus 9020-I on langenud ja 91D0-I tõusnud. Pindala vähenemise põhjus on see, et metsaelupaigad paiknevad osaliselt piiranguvööndis, kus kaitsekorraldusperioodi esimesel poolel polnud nende raiumine takistatud. Sihtkaitsevööndis olevate metsaelupaikade seisund on eeldatavasti stabiilne või paranenud. Oluliselt on vähenenud liigirikaste madalsoode pindala, kuid tegemisi ton esialgse valemääranguga. Hilisemate inventuuride käigus on selgunud, et need on siirdesoo- ja rabametsad.
väljundid	tulemused	Kui ≥90% elupaikade seisund on sama või paranenud, siis palun tooge välja peamised edutegurid?	ei kohaldu		
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste elupaikade seisund on halvenenud?	vt küsimus 15a selgituste lahtrit.	EELIS, kaitsekorralduskava	
väljundid	tulemused	Kui alla 90% elupaikade seisund on stabiilne või paranenud, siis palun tooge välja elupaikade seisundi halvenemise põhjused ja/või millised tegevused on teie arvates vajalikud, et saavutada paremaid tulemusi?	Metsaelupaikade paiknemine piiranguvööndis, kus kaitsekord ei keelanud neid raiuda. Vajalik on metsaelupaikades rangem kaitsereežiim, milleks on hindamise ajaks (2025) olemas kavandatud Metsaelupaikade looduskaitseala.	EELIS, hindaja teadmised	
väljundid	tulemused	Milline on ala kaitsekorralduse mõju ökosüsteemi teenustele?	Ökosüsteemi teenuste pakkumine on oluliste muutusteta	KAURI ELME kaardikihid	Hindamisel on lähtutud suunised vastamiseks sellest osast, mis teha siis, kui muutust pole võimalik hinnata. Neeruti MKA hindepunktid nelja ökosüsteemi teenuse (mulla org C, elupaigahüve, tolmeldamine, vee reguleerimisvõime) kaardi alusel on 6,96 (keskmine).
väljundid	tulemused	Millised on olnud muutused ala ökoloogilises sidususes?	Ökoloogiline sidusus on stabiilne	KAURI ELME kaardikihid	Hindamisel on lähtutud suunised vastamiseks sellest osast, mis teha siis, kui muutust pole võimalik hinnata. Neeruti MKA sidususe hindepunktid ELME kaardikihtide alusel on 60,71 (keskmine).
väljundid	tulemused	Kas on tuvastatud ala kaitsekorra rikkumisi?	Jah, on tuvastatud kaitsekorra rikkumisi	Keskonnaameti järelevalve andmebaas	Mootorsaaniga sõitmine väljaspool teid, mööda mindud tõkestusrajatisest.
väljundid	tulemused	Kas tuvastatud ala kaitsekorra rikkumistel võib olla (oluline) mõju ala kaitseväärtustele?	Ei, rikkumistel ja/või selle tagajärgedel ei ole teadaolevaid (olulisi) mõjusid kaitseväärtustele	hindaja arvamus	Eeldatavasti oli piisav lumekate, kui sõideti mootorsaaniga. Ühekordne sõitmine eeldatavasti ei kahjusta loodusväärtuseid, seda võib teha korduv sõitmine.
väljundid	tulemused	Kas teie hinnangul on ala kaitsekord olnud sobiv ja piisavalt tõhus kaitse-eesmärkide saavutamise toetamiseks?	Ei, kuid kaitsekorra muutmine on juba töös	EELIS	Metsaelupaikade kaitseks piiranguvööndis on kavandatud Metsaelupaikade looduskaitseala.
väljundid	tulemused	Kas määrukses nimetatud ala kaitseväärtused on asjakohased ja piisavad?	Ei oska vastata	EELIS, hindaja teadmised	Kaitseväärtuseks on suur-rabakiil, kelle kohta andmed puuduvad. 2025. a on tellitud inventuur, pärast mida tuleb otsustada, kas suur-rabakiili kaitseväärtuseks olemine on põhjendatud.
muu	muu	Muud tähelepanekud ja kommentaarid, mida soovite lisada	-		

Skoor

	Max skoor	Hindamise skoor	Tulemus (%)
Koondskoor	98	65	66,3%
Üldine	3	3	100,0%
Seisund (planeerimine)	18	10	55,6%
Survetegurid (planeerimine)	9	4	44,4%
Eesmärgid (planeerimine)	12	8	66,7%
Meetmed (planeerimine)	6	4	66,7%
Sisendid (rakendamine)	9	7	77,8%
Protsess (rakendamine)	6	6	100,0%
Meetmed (väljundid)	18	11	61,1%
Tulemused (väljundid)	17	12	70,6%

Üldine	3	3	100,0%
Planeerimine	45	26	57,8%
Rakendamine	15	13	86,7%
Väljundid	35	23	65,7%

Mõisted ja lühendid

Mõiste	Selgitus
Kaitseväärtus	Ala kaitse alla võtmise määruses/kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk).
Kaitse-eesmärk	Kaitseväärtuse soovitud seisund.
Kava	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduse aluseks olev tegevuskava: kaitsekorralduskava, liigi kaitse tegevuskava, elupaiga tegevuskava.
KKK	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduskava.
Kaitsekorraldusperiood	Esmakordsel hindamisel ja ajakohase (s.t kava sisu on olnud üldjoontes jätkuvalt asjakohane) kava olemasolul on hinnatava kaitsekorraldusperioodi alguseks kava algus/koostamise aeg ja perioodi lõpuks hindamise aeg. Kava puudumisel ja/või korduval hindamisel saab kaitsekorraldusperioodiks arvestada hindamistsükli pikkust/eelmise hindamise läbi viimise aega (vastavalt hindamise korraldusele 10 või 12 aastat).
Survetegur	Kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist negatiivselt mõjutav tegur (nt reostuskoormus, häiringud, maaparanduse mõju, intensiivne maakasutus, võõrliikide surve jm)
Kaitsekorralduslikud meetmed	Tegevused, mida tuleb rakendada kaitse-eesmärkide saavutamiseks, sh eesmärkide saavutamist ohustavate mõjutegurite ohjamine. Kaitsekorralduslike meetmete hulka kuulub elupaikade kaitsmine, säilitamine, loomine, taastamine, majandamine. Käesoleva hindamise kontekstis on eristatud: - looduskaitsealadest ja/või ala kaitse-eeskirjast tulenev kaitsekord (õigusaktidega kehtestatud piirangud); - kaitseala n-õ aktiivne majandamine ehk täiendavate tegevuste planeerimine läbi tegevuskavade, tööplaanide, toetusprogrammide (nt elupaikade taastamine ja hooldamine, külastustaristu rajamine). N-õ aktiivsete meetmete puhul on omakorda eristatud: - looduskaitsemeetmed/otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmed ehk tegevused, mille rakendamisest võib oodata otsest kasu liikide või elupaikade seisundile (nt elupaiga taastamine, elupaiga hooldamine, võõrliigi tõrje). - toetavad meetmed ehk tegevused, mille kasu kaitseväärtustele on kaudne (nt seire seisundi tuvastamiseks, kava koostamine ja tulemuslikkuse hindamine tegevuste planeerimiseks, haridusprogrammid teadlikkuse tõstmiseks, kaitseala tähistamine piirangute rakendamiseks jm)
SMART	Mõistet SMART (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) kasutatakse siinkohal kaitse-eesmärkide ja meetmete kontekstis. "SMART" mudelile vastav eesmärk või meede on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt määratletud.
Väljund (rakendatud tegevus)	Väljunditeks on ellu viidud tegevused ja nende mõõdetavad näitajad: nt taastatud või hooldatud alade pindala, rajatud külastustaristu pikkus, kontrollkäikude arv vms.
Tulemus (saavutatud seisund)	Tulemus on ellu viidud tegevuste abil saavutatud olukord, mis võib olla kirjeldatud läbi liikide ja elupaikade seisundi.
PAME hindamine	PAME (Protected Area Management Effectiveness) on IUCNi WCPA raamistikul põhinev lähenemine, millega hinnatakse kaitsealaade valitsemise tulemuslikkust läbi aspekti kaudu — kontekst, planeerimine, sisendid, protsessid, väljundid ja tulemused. PAME hindamine näitab, kui hästi ala juhtimine aitab saavutada seatud looduskaitsealase eesmärgi.

Survetegurite kategooriad	Selgitus
põllumajandus	(intensiivne) maaharimine, karjatamine, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine jm
rohumaade hülgamine	niitmise või karjatamise lõppemine
põllumajandusmaade kuivendamine	põllumajandusmaade maaparandusüsteemid
metsandus	raied, raadamine, metsastamine jm
metsamaade kuivendamine	metsamaade maaparandusüsteemid
kaevandamine	kaevandamine, s.h turbakaevandused
energia tootmine (sh infrastruktuur)	hüdroenergia, tuulepargid, päikesepargid, elektriliinid jm
transport	teed, raudteed, sadamad, maismaa- ja veeliiklus jm
ehitustegevus ja asustus	asustuse laienemine, ehitustegevus, puhketegevused, reostus asustusest, äri- ja tootmistegevusest jm
elusorganismide kasutus	vesiviljelus, kalastamine, jahipidamine, toidu ja muu materjali kogumine loodusest, liikide või elupaikade kahjustamine jm
militaartegevused ja muud inimsekkumised	militaarialad, tarastamine, vandalism
võõr- ja problemaatilised liigid	võõrliigid, probleemsed kodumaised liigid jm
segallikatest põhjustatud reostus	heited vette, heited pinnasesse, heited õhku, müra, valgusreostus jm
inimtekkelised veerežiimi muutused	maaparandus, veekogude hüdroloogia muutmine, veevõtt jm
looduslikud protsessid	erosioon, eutrofeerumine, koosluste looduslik areng, kisklus, kobraste tegevus, haigused ja parasiidid jm
loodusõnnetused	torm, põleng, maalihe, üleujutus jm
kliimamuutused	põuad, üleujutused, veerežiimi muutused, liikide levikuareali muutumine jm kliimamuutuste mõjul
muu	

Loodusdirektiivi aruande hinnangud	Selgitus
soodne	favourable = FV
ebapiisav	unfavourable-inadequate = U1
halb	unfavourable-bad = U2
teadmata	unknown = XX